

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

© Волинець І. Г., 2015

Проаналізовано та оцінено сучасний стан розвитку підприємств лісового господарства України. Охарактеризовано лісовий фонд, наведено пріоритетні напрями та стратегічні завдання розвитку лісогосподарських підприємств. Проаналізовано основні показники ведення лісового господарства та фінансово-господарські показники підприємств лісового господарства. Підкреслено, що сучасний стан лісів та лісового господарства України свідчить про гостру необхідність розроблення нових основ лісокористування, які б враховували необхідність різнопланового і цільового використання лісів, підвищення їх стійкості та посилення еколого-захисних функцій, а також активного впровадження міжнародних принципів сталого управління лісами

Ключові слова: лісове господарство, лісовий фонд, розвиток лісового господарства, ведення лісового господарства, лісовідновлення.

I. G. Volynets

Lesya Ukrainka Eastern European National University

CURRENT STATE OF FORESTRY ENTERPRISE DEVELOPMENT IN UKRAINE

© Volynets I. G., 2015

The current conditions of market economy are characterized by high degree of instability and uncertainty of the external business environment, by the increasing effect of its factors on the economy and management of an industrial enterprise. Modern development of innovative technologies, appearance of innovative commodities and markets, sharp fluctuations of market demand and market conditions, changes in government regulations of the economy complicate the task of modern industrial production organization and development.

In such conditions the problem of searching the ways of developing forestry enterprises requires an urgent solution. To effectively solve the problem it is necessary to analyze the forestry enterprises economic activities and to determine activities directions that will help to attain enterprises' sustainable development.

The forestry complex occupies a comparatively insignificant place in the industrial production of Ukraine, but has a strategic value for the national economy as it embraces all the processes related to recreation and use of the country's strategic resource – that of forest.

It is proven in the article that social, environmental and economic development of the country largely depends on the efficiency of forestry enterprises economic activities. Priority directions of these enterprises development are determined as follows: forestation and reforestation, improvement of quality composition of forests, defence and protection of forests, felling trees related to forestry economic activities, logging, hunting economy, wood processing, and development of forest infrastructure.

The main indicators analysis of forestry economy in 2010-2014 shows stability in forestry enterprises operation.

Research results showed the sharp necessity of developing new regulations of forest management that would take into account the necessity of versatile and targeted use of forests, increasing their sustainability and strengthening their environmental protective functions as well as introducing international principles of sustainable forest management.

Market regulating, satisfying the real demand for commercial timber and products of forestry in case of complete and effective use of the county's own raw materials, and entering foreign markets are impossible without a fundamental change in the economic structure as a whole and restructuring of production. This must ensure production of competitive products, their compliance with export requirements, creation of favourable investment climate and conditions for changing forms of ownership. So, there is a necessity to search for adequate approaches to structural transformations and innovative elements of structural policy in the forestry industry.

Key words: forestry, forest fund, forest development, forest management, reforestation.

Постановка проблеми. Лісове господарство України характеризується нині кризовим становищем: стан лісів не відповідає економічним і екологічним вимогам, площа лісів за останнє тисячоліття скоротилася більше ніж утричі, відбулося антропогенне переформування лісових ландшафтів, зниження їх природної продуктивності, збідніння біорізноманіття. Лісові насадження виснажені надмірними рубками, їх природно-захисні функції нижчі ніж потенційно можливі [9].

Через відсутність інвестицій залишаються низькими темпи лісовідновлення і лісорозведення, поглибилась диспропорція між лісоресурсною базою, можливостями лісоексплуатації та лісо споживання [2].

У зв'язку з цим дослідження сучасного стану розвитку підприємств надасть можливість постійного контролю і визначення перспектив розвитку для лісового господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вирішення проблем раціонального використання і відтворення лісових ресурсів, формування організаційно-економічних механізмів розвитку лісоресурсної сфери зробили провідні зарубіжні та вітчизняні науковці: І. Антоненко, В. Артюшок, В. Грицайчук, Я. Дяченко, Я. Коваль, Л. Кургузенкова, Л. Малюта, В. Пила, М. Римар, І. Синякевич, В. Ткач, Ю. Туниця, О. Фурдичко та інші.

Постановка цілей. В умовах, що склалися, проблема пошуку шляхів розвитку лісогосподарських підприємств вимагає невідкладного вирішення. З метою ефективного вирішення зазначеної проблеми необхідно проаналізувати господарську діяльність підприємств лісового господарства та визначити напрями діяльності, що допоможуть досягти сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Діяльність лісогосподарських підприємств належить до тих видів економічної діяльності, частка яких у структурі економіки України є незначною: вартість виробленої ними продукції у загальній структурі внутрішнього валового продукту країни традиційно становить 0,34–0,46 % [3,5].

Разом з тим, від ефективності її здійснення залежить соціо-еколого-економічний розвиток нашої держави. Так, деревина, що є основним продуктом лісогосподарських підприємств і найбільш поширеним та універсальним матеріалом, має велике значення в економіці країни і суттєво впливає на розвиток багатьох галузей: промисловості, транспорту, будівництва тощо [1].

Ліси України за своїм призначенням і розміщенням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі та інші функції і забезпечують потреби суспільства в лісових ресурсах. До особливостей лісів та лісового господарства України належить:

- зростання лісів у різних природних зонах (Полісся, Лісостеп, Степ, Українські Карпати), що мають істотні відмінності щодо лісорослинних умов, методів ведення лісового господарства, використання лісових ресурсів та корисних властивостей лісу;
- переважно екологічне значення лісів та висока їх частка (до 50 %) із режимом обмеженого лісокористування;
- високий відсоток заповідних лісів (15,4 %), який має стійку тенденцію до зростання;
- історично сформована ситуація з закріпленням лісів за численними постійними лісокористувачами (для ведення лісового господарства ліси надані в постійне користування підприємствам, установам і організаціям кількох десятків міністерств та відомств); – значна площа лісів зростає у зоні радіоактивного забруднення [6].

Лісистість України становить 15,9 %. Незважаючи на доволі невелику лісистість, Україна займає 8 місце в Європі за площею лісів та 6 місце за запасами деревини [8].

Лісорослинні умови в Україні вкрай неоднорідні, тому ліси поширені по території країни нерівномірно. Лісистість варіює від 3,7 % у Запорізькій області до 51,4 % у Закарпатській. Ліси ростуть в чотирьох природних зонах – Полісся, Лісостеп, Степ та Карпати, які мають різкі відмінності в лісорослинних умовах.

Загальна площа лісових ділянок становить 10,4 млн. га, з яких лісовою рослинністю покриті 9,6 млн. га. За 50 років лісистість України збільшилася майже в 1,5 разу. Запас деревини в лісах оцінюється в межах 2,1 мільярда м³. Загальна середня зміна запасу сягає 35 млн. м³. Відбувається поступове збільшення запасу, що підтверджує значний економічний і природоохоронний потенціал лісів України. Понад половини лісів країни створені людиною і потребують посиленого догляду.

Ліси України не виснажені. В лісах Держлісагентства запас на 1 гектар становить близько 240 м³ (сьоме місце в Європі, в Польщі – 219 м³, в Білорусі – 183 м³, в Швеції – 119 м³). Загалом по Україні цей показник нижчий і становить 218 м³ за рахунок насамперед лісів реформованих сільгосппідприємств, які зріджені та знаходяться в складному санітарному стані [8].

Лісосировинна база відіграє важливу роль у розвитку економіки України. Загальні економічні характеристики лісового фонду наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика лісового фонду України

Площа земель лісового фонду, тис. га	10624,4
Лісистість, %	15,60
Загальний запас деревостанів, млн. м ³	1733,60
Загальний річний приріст запасу, млн. м ³	34,95
Середній запас деревини на 1 га, м ³	186,00
Середній приріст запасу на 1 га, м ³	3,80

Пріоритетними напрямками розвитку підприємств лісового господарства України є насамперед лісорозведення та лісовідновлення, поліпшення якісного складу лісів, охорона та захист лісу, проведення рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства, рубок головного користування, мисливське господарство, переробка деревини, розвиток лісової інфраструктури.

Основні показники ведення лісового господарства за 2010–2014 рр. (табл. 2) свідчать про те, що за цей період підприємства лісового господарства працювали стабільно, на що вказують зростання обсягів виробництва продукції, надання робіт та послуг, заготівля ліквідної деревини, зменшення площі рубок лісу [7].

Таблиця 2

Основні показники ведення лісового господарства

Показники	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014*
Обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства (у фактичних цінах), млн. грн	4097,7	5674,8	5911,6	6363,9	7739,9
Заготівля ліквідної деревини, разом, тис. м ³	18064,6	19746,2	19763,6	20340,6	20672,4
зокрема					
– від рубок головного користування	7767,4	8647,5	8433,2	8484,0	8853,1
– від рубок формування і оздоровлення лісів та інших заходів	10297,2	11098,7	11330,4	11856,6	11819,3
Відтворення лісів, га	70,1	72,4	70,1	67,7	70,2
Площа рубок лісу та заходів, тис. га	402,2	421,8	417,0	415,4	413,8
головного користування	29,1	32,1	30,8	31,8	30,6
формування та оздоровлення лісів та інших заходів	373,1	389,7	386,2	383,6	383,2

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

За 2014 рік обсяг реалізованої продукції підприємствами лісового господарства становить 7138,6 млн. грн. і зріс порівняно з 2013 роком на 25 % (табл. 3, 4).

Таблиця 3

**Аналіз основних фінансово-господарських показників
підприємств лісового господарства за 2014 рік**

Підприємства	Загальна площа земель, які перебувають у постійному користуванні, тис. га	Реалізація		Кошти, спрямовані на ведення лісового господарства, тис. грн.				
		2014 р., тис. грн	% виконання у порівнянні з 2013 р.	всього	зокрема			
					власні всього	загальний. фонд державного бюджету	спеціаль- ний фонд держ- бюджету	місцевий бюджет
Полісся								
Волинське	638,9	478709	145	119897,3	115308,3	4589,0		
Житомирське	795,6	1184997	125	249694,0	241338,0	8158,1	114,0	83,9
Рівненське	823,4	806504	117	277106,2	266019,5	9402,4	1684,3	
Чернігівське	416,9	477236	128	103867,9	101516,8	2351,1		
Лісостеп								
Вінницьке	216,4	256278	132	97083,0	90879,6	6043,4		160,0
Київське	409,0	556187	131	172343,9	145080,4	24241,2	3022,3	
Полтавське	231,3	171181	123	111655,3	93907,5	15601,4		2146,4
Сумське	281,4	432555	123	99328,8	95198,8	3788,0		342,0
Тернопільське	157,1	113561	131	35664,1	26175,3	9268,2	69,7	150,9
Харківське	300,9	115337	100	102502,9	84284,9	18133,4	84,6	
Хмельницьке	192,2	272884	131	70923,6	65586,4	5331,7	5,5	
Черкаське	279,8	294500	123	109134,0	102724,9	6409,1		
Степ								
Дніпропетровське	116,4	16851	102	35246,5	16274,8	18902,9	68,8	
Донецьке	76,0	11266	81	23624,5	10276,7	13347,8		
Запорізьке	76,8	12286	104	28858,3	8850,3	20008,0		
Кіровоградське	126,4	94223	124	65831,5	51292,2	14121,8	370,5	47,0
Луганське	227,4	37572	74	61237,2	27226,6	34010,6		
Миколаївське	84,0	11349	99	30179,3	10641,4	19505,4	32,5	
Одеське	193,8	26156	111	50619,3	21334,7	29284,6		
Херсонське	172,1	23106	85	55870,4	19171,7	36698,7		
Карпати								
Закарпатське	598,8	466393	122	256891,3	249416,1	7006,8	468,4	
Івано-Франківське	468,3	412575	126	161972,0	150561,5	10419,1	965,5	25,9
Львівське	478,1	502676	134	145183,9	126604,2	11755,7	6437,8	386,2
Чернівецьке	232,8	634181	124	104834,2	102597,9	2236,3		
Разом	7593,7	7138562	125	2569549	2222269	330615	13324	3342

Значний ріст обсягів реалізації продукції порівняно з 2013 роком мають такі обласні управління лісового та мисливського господарства: Волинське – 45 %, Львівське – 34 %, Вінницьке – 32 %, Київське, Тернопільське та Хмельницьке – 31 %.

Разом з тим, в окремих обласних управліннях лісового та мисливського господарства спостерігається значне зниження обсягів реалізації продукції порівняно з аналогічним періодом минулого року, зокрема у Луганському (-26 %), Донецькому (-19 %) та Херсонському (-15 %).

Протягом 2014 року на ведення лісового господарства було скеровано 2569,5 млн. грн., із них 2222,3 млн. грн., або 86,5 % власні кошти підприємств, 330,6 млн. грн., або 12,9 % було скеровано на ведення лісового господарства асигнувань із загального фонду Державного бюджету, 13,3 млн. грн. коштів спеціального фонду та 7,7 млн. грн. – підприємствам галузі виділено асигнувань з місцевих бюджетів.

Налагоджена співпраця у зазначеному напрямку з місцевими органами виконавчої влади у Дніпропетровському, Полтавському, Вінницькому, Житомирському, Кіровоградському, Сумському, Тернопільському, Івано-Франківському та Львівському обласних управліннях лісового та мисливського господарства.

За даними 2014 року, підприємства лісового господарства отримали 183,2 млн. грн. чистого прибутку [7].

Таблиця 4

**Аналіз основних фінансово-господарських показників
підприємств лісового господарства за 2014 рік**

Підприємства	Фінансування на 1 га загальної площі земель, які перебувають у постійному користуванні, грн.				Реалізація на 1 га загальної площі земель, які перебувають у постійному користуванні, грн.		Рентабельність усієї діяльності, %	Чистий, тис. грн..	
	за рахунок загального фонду держбюджету		за рахунок власних коштів					прибуток	збиток
	2014	2013	2014	2013	2014	2013			
Полісся									
Волинське	7,2	13,0	180,5	162,4	749,3	525,5	7,2	9223	
Житомирське	10,3	14,4	303	264,8	1489,4	1196	3,4	25719	1000
Рівненське	11,4	13,5	323,1	258,7	979,5	834	1,7	10551	1457
Чернігівське	5,6	9,4	243,5	197,7	1144,9	903	3,5	16592	
Лісостеп									
Вінницьке	27,9	37,0	420,0	344,0	1184	902,0	30,	5617	
Київське	59,3	55,8	354,7	307,3	1359,9	1041	4,0	19475	157
Полтавське	67,5	93,9	406,0	348,9	740,1	656	3,0	6644	
Сумське	13,5	18,5	338,3	325,2	1537,2	1249	4,6	10802	
Тернопільське	59,0	72,4	166,6	159,0	722,9	554	2,6	360	
Харківське	60,3	71,7	280,1	263,7	383,3	383	0,6	950	
Хмельницьке	27,7	28,7	341,2	264,0	1419,8	1082	3,5	2723	
Черкаське	22,9	26,9	367,1	277,7	1052,5	856	6,0	9084	
Степ									
Дніпропетровське	162,4	207,6	139,8	101,2	144,8	106	0,1	201	222
Донецьке	175,7	173,8	135,3	142,8	148,3	184	0	29	34
Запорізьке	260,5	299,6	115,2	117,9	160,0	154	1,0	121	
Кіровоградське	111,8	133,1	405,9	357,8	745,7	602	4,0	3283	
Луганське	149,6	165,0	119,7	150,0	165,2	228	1,7	509	
Миколаївське	232,1	173,4	126,2	79,4	135,0	85	1,5	423	
Одеське	151,1	181,7	110	91,3	134,9	121,1	2,2	585	
Херсонське	213,3	244,0	111,4	112,0	134	158,0	1,0	116	
Карпати									
Закарпатське	11,7	18,1	416,5	315,2	778,9	637	3,6	18755	500
Івано-Франківське	22,2	31,8	321,5	269,1	881,0	702	5,3	21956	
Львівське	24,6	24,8	279,0	156,5	1051,4	783	2,1	6570	
Чернівецьке	9,6	16,5	440,7	251,4	1564,4	1262	3,4	12944	
Разом	44	57	293	239	940	752		183231	3369,8

За 2014 рік 9 підприємств лісового господарства працювало збитково, із яких 6 спеціалізованих лісгосподарських агропромислових підприємств, які прийняті до сфери управління Держлісагентства в грудні місяці 2013 року, зі сфери управління Мінагрополітики України, державне підприємство “Новомосковський військовий лісгосп”, який прийнятий до сфери управління Державного лісового агентства в січні 2014 року, зі сфери управління Міністерства оборони України.

Найвищого рівня рентабельності досягли підприємства Волинського обласного управління лісового і мисливського господарства – 7,2, Черкаського – 6 %, Івано-Франківського – 5,3 %, Сумського – 4,6 %, Київського і Кіровоградського – 4 %.

Для забезпечення стабільної господарської діяльності окремі підприємства галузі залучали кредитні ресурси на поповнення обігових коштів. Зокрема, це підприємства, підпорядковані Вінницькому, Волинському, Житомирському, Закарпатському, Івано-Франківському, Полтавському, Рівненському, Чернігівському, Тернопільському, Чернівецькому та іншим обласним управлінням.

Отже, проаналізувавши діяльність підприємств лісового господарства, варто зазначити, що до основних пріоритетів їх розвитку належать:

- підвищення рівня використання продуктивності лісових земель;
- досягнення оптимальної структури виробництва деревних ресурсів;
- підвищення продуктивності функціонуючих деревостанів;
- реконструкція діючих і будівництво нових підприємств, заводів за рахунок усіх можливих джерел фінансування;

– підвищення конкурентоспроможності вітчизняних видів продукції.

Реалізація завдань структурної перебудови економіки лісових галузей можлива за умови формування моделі господарювання, яка б відображала такі нові сучасні напрями:

- орієнтацію галузевої структури виробництва на розвиток прогресивних видів продукції;
- відтворення лісових ресурсів на багатоцільовій, розширеній основі;
- переорієнтацію капітальних вкладень і структури джерел інвестування на впровадження госпрозрахунку і формування джерел власних ресурсів для лісгосподарського виробництва;
- розширення лісосировинної бази, переважно шляхом інтенсифікації лісгосподарського виробництва.

Реалізація основних пріоритетів розвитку лісових галузей можлива при орієнтації на такі принципи господарювання:

- підвищення рівня задоволення попиту на деревину і продукцію на деревній основі за рахунок власного виробництва (опора на власні ресурси);
- розвиток виробництва прогресивних видів продукції (замінників цільової деревини);
- розширене відтворення лісосировинних ресурсів;
- інтенсифікацію користування лісосировинними ресурсами;
- повну та ефективну переробку сировини;
- пом'якшення негативних зрушень у виробництві сировини, кінцевої продукції та їх споживанні;
- докорінне реформування господарського (економічного) механізму лісового комплексу для забезпечення госпрозрахунковості його господарської діяльності;
- посилення регулюючої ролі держави у реалізації структурних змін.

Стратегічні завдання розвитку лісового господарства знайшли відображення у основному програмному документі «Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства і сільських територій в Україні на 2015–2020 роки» [4].

Відповідно до цієї програми основними напрямками реформування та розвитку лісового сектора вбачаються наступні:

– протидія корупції: (заборона незаконного втручання державних органів у господарську діяльність лісгоспів; встановлення прозорих механізмів у ціновій політиці експорту деревини; нова кадрова політика, орієнтована на підвищення професійного рівня й моральних якостей працівників державного лісового господарства; забезпечення міжвідомчої взаємодії та впровадження об'єктивних методів виявлення корупції);

– зміцнення прав власності: (заборона на приватизацію державних лісів та перегляд відносин власності на ліси й лісові землі; виведення лісових смуг та інших видів деревних насаджень на сільськогосподарських землях зі складу лісового фонду, сфери правового регулювання лісового законодавства та відповідальності державних «лісових» органів; забезпечення рівних умов ведення лісового господарства в лісах усіх форм власності; зміна розподілу повноважень щодо розпорядження лісами відповідно до моделі, прийнятої в країнах ЄС; удосконалення правового регулювання доступу в ліс, використання лісових ресурсів й корисних властивостей лісів);

– інституційна реформа: (відокремлення функцій законотворення й державного контролю від функцій ведення лісового господарства; децентралізація органів державного управління й контролю та ведення лісового господарства шляхом створення лісового департаменту при ОДА (лісової адміністрації) та незалежної від неї обласної державної лісової корпорації; запровадження дієвого фінансово-економічного механізму ведення лісового господарства; забезпечення ефективної системи контролю над діяльністю обласної державної лісової корпорації; забезпечити виконання заходів в радіоактивній зоні щодо недопущення вторинного забруднення радіонуклідами довкілля внаслідок нелегальних рубок або лісових пожеж);

– забезпечення переходу на еколого-орієнтовані високо механізовані методи ведення лісового господарства, процесу створення та вирощування лісу, проведення рубок догляду відповідно до наукових рекомендацій, задач збереження генофонду лісів та програм вирощування цільових та еталонних насаджень на базі використання харвестерів та форвардерів, забезпечення необхідного фінансування для охорони та захисту лісів, прозорості у звітуванні щодо обсягів пошкодження лісів внаслідок лісових пожеж;

– забезпечення конкурентоздатності та інноваційного розвитку: (розроблення нових правил торгівлі необробленою деревиною; забезпечення доступу до деревної сировини на засадах справедливої конкуренції; перехід на європейські стандарти вимірювання, сортиментації та оцінки якості деревини; нормативне забезпечення легальності походження деревини та продуктів її переробки; розроблення комплексу заходів, спрямованих на залучення інвестицій та інноваційний розвиток лісопромислового комплексу; розроблення та затвердження Програми державної підтримки покращення транспортної доступності лісових ресурсів задля стимулювання сталого багатофункціонального ведення лісового господарства);

– системний перегляд та удосконалення законодавства, зокрема щодо: удосконалення охорони лісів та розширення їх площ (зокрема, шляхом їх насаджень на забруднених та еродованих землях); регулювання довгострокового тимчасового користування лісами; створення справедливої, диференційованої та зрозумілої системи визначення шкоди, заподіяної лісопорушеннями; забезпечення законності підтвердження походження деревини в процесі її обігу (шляхом запровадження системи моніторингу лісів та деревини); порядку ведення Державного лісового кадастру; правил вимірювання, сортиментації та оцінки якості деревини в круглому вигляді; правил і норм здійснення рубок лісів; контролю руху деревини в Україні; сталого багатофункціонального розвитку лісового та мисливського господарства на засадах наближеного до природи лісівництва; покращення збереження біорізноманіття в лісах; удосконалення механізму залучення громадськості до управління лісовим господарством.

Висновки. Підсумовуючи викладений матеріал, можна констатувати, що є необхідність проведення в Україні наукових досліджень сучасного стану лісів.

Результати дослідження, показали, що сучасний стан лісів та лісового господарства України свідчить про гостру необхідність розроблення нових основ лісокористування, які б враховували необхідність різнопланового і цільового використання лісів, підвищення їх стійкості та посилення еколого-захисних функцій, а також активного впровадження міжнародних принципів сталого управління лісами.

Перспективи подальших досліджень. Ринкове регулювання, незадоволення реального попиту на лісоматеріали та продукцію лісового господарства за умови повного й ефективного використання власних сировинних ресурсів і, зрештою, вихід на зовнішній ринок неможливі без докорінної зміни структури економіки загалом та реструктуризації виробництва. Це повинно забезпечити випуск конкурентоспроможної продукції, відповідність її експортним вимогам, створення сприятливих умов для інвестування, а також для зміни форм власності, що змушує шукати адекватні підходи до структурних перетворень та принципово нові елементи структурної політики стосовно лісогосподарського комплексу.

1. Волощук Р. В. *Проблеми і перспективи розвитку лісогосподарського комплексу* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rusnauka.com/17_AND_2010/Economics/68774.doc.htm. 2. Грицайчук В. П.

[http://www.ukrstat.gov.ua/](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Стратегія розвитку потенціалу лісового комплексу України: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / Грицайчук Володимир Пилипович ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2008. – 24 с. 3. Державна служба статистики України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <a href=) 4. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства і сільських територій в Україні на 2015–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/themes/garland/pdf/8.3.%20Basic%20materials%20UKR.pdf> 5. Коваль Я. В. Планування виробництва в лісовому господарстві: нач. посіб. / Я. В. Коваль, Т. П. Блажкевич, В. В. Волочков. – Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2011. – 504 с. 6. Малюта Л. Стратегічне управління інноваційним розвитком лісoproмислового комплексу [Електронний ресурс] / Л. Малюта, Ю. Спиридонова // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2011. – Вип. 2 (5). – Режим доступу до журн.: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/1508/1/11mlyrlk.pdf> 7. Матеріали щодо підсумків роботи підприємств Державного агентства лісових ресурсів України за 2014 рік, 30 січня 2015 р. – К.: Державне агентство лісових ресурсів, 2015. 8. Основні досягнення лісового господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=121197&cat_id=81209 9. Kurguzenkova L. The Prospects of Reforming and Developing Forestry in Ukraine / L. Kurguzenkova // Економіка: сучасні проблеми та перспективи розвитку : зб. матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 20 березня 2008 р. / Редкол.: Тимошенко І. І. (відп. ред.) [та ін.] – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2008. – С. 146–148.